”Krigen i Mellanöstern handlar fortfarande om olja och imperialism”

Vad ligger egentligen bakom Trumps krig mot Iran?

(Ur Jacobin, 25 juni 2026. Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

[Varför har Mellanöstern så konsekvent blivit förstört av krig? I en intervju med *Jacobins* medarbetare Bashir Abu-Manneh hävdar den politiske ekonomen Gilbert Achcar att svaret framförallt finns i regionens centrala plats inom den globala oljeekonomin och stormakternas strategier för att försöka kontrollera den.]

Bashir Abu-Manneh: Det går inte att tala om Mellanöstern utan att tala om krig. Varför tror du att krig, som det vi ser just nu, förekommer så ofta i regionen?

Gilbert Achcar: Det finns inga tvivel om att av alla världens regioner är Mellanöstern och Nordafrika (MENA) den region som sedan 1945 har upplevt det största antalet väpnade konflikter, med ett imponerande antal mellanstatliga krig och utländska expeditioner. Den sistnämnda kategorin ökade exponentiellt efter Sovjetunionens sammanbrott, då USA från och med 1991 års krig med Irak kände sig fritt att intervenera i regionen. Ryssland följde efter under Vladimir Putin, från och med interventionen för att stöda den syriska regimen 2015.

Orsaken till denna utbredda förekomst av krig är enkel: det är det som i regionen ofta omnämns som ”oljeförbannelsen”, det faktum att Persiska viken och angränsande länder sedan början av Andra världskriget har varit känt för att innehålla världens största reserver av olja av en sort som är särskilt lönsam på grund av att den är relativt lätt att utvinna.

Olja, eller mer exakt kolväten, för att ta med fossilgas i beräkningen, har stått i centrum för politiken i MENA sedan slutet av kriget. USA-imperialismens enorma intresse för regionen upprätthölls av de amerikanska stora oljebolagen, och exemplifierades av Franklin D Roosevelts berömda mellanlandning i Röda havet i februari 1945 på vägen hem från den avgörande Jalta-konferensen, där de allierade diskuterade hur världen skulle se ut efter kriget. Efter mötet med det saudiska kungadömets grundare, kung Abdulaziz, ombord på *USS Quincy* byggdes en amerikansk flygbas i Dhahran, mitt i de viktigaste saudiska oljefälten, som utvanns av det då USA-dominerade Aramco (ursprungligen Arabian American Oil Company) och strategiskt placerat för kalla krigs-syften.

Jag kallade en gång det saudiska kungadömet för den amerikanska unionens verkliga 51:a stat, ett status den hade innan staten Israel ens hade fötts. Kungadömet och hela Gulfregionen har varit och är fortfarande centralt för den amerikanska imperialistiska strategin på det östra halvklotet, trots oräkneliga försök att överlista sunda förnuftet genom att förklara att ”det inte handlar om oja” eller ”inte bara om olja”. När amerikanska centralbankens tidigare ordförande Alan Greenspan i sina memoarer kommenterade den USA-ledda invasionen av Irak 2003 frågade han sig varför ”det är politiskt olämpligt att erkänna det som alla vet: Irak-kriget handlar till största delen om olja.”

Att det handlar om olja betyder givetvis inte att det bara – eller för Washington ens huvudsakligen – handlar om att USA har tillgång till olja från Irak eller Persiska viken. Det handlar om att kontrollera den enorma mängd oljepengar som Gulfstaterna har lagt undan (deras nationella placerings-

fonder äger mer än 3 biljoner dollar i tillgångar, nästan 40% av hela världens tillgångar i den sortens fonder) och dra nytta av deras avsevärda köpkraft, speciellt för att finansiera USA militär-industriella komplex. Det handlar också om att kontrollera andra staters tillgång till Persiska vikens kolväten. Som David Harvey så passande uttryckte det en gång: ”Den som kontrollerar Mellanöstern kontrollerar den globala oljekranen, och den som kontrollerar den globala oljekranen kan kontrollera den globala ekonomin, åtminstone under den närmaste framtiden.”

Detta visar också hur fel de många har haft som trodde att uppsvinget för produktion av skifferolja i USA, tillsammans med Kinas ökande makt, innebar att Mellanöstern hade förlorat sin betydelse för Washington. En stor del av dessa vilseledda kommentarer diskuterade Obama-administrationens berömda ”sväng till Asien”. Det sådana kommentarer fullständigt förbiså är att det är avgörande för USA:s strategi mot Kina att kontrollera ”oljekranen” i Persiska viken, ty omkring hälften av Kinas oljeimport har sitt ursprung i Persiska viken. De pågående gemensamma satsningarna mellan stora amerikanska AI-företag och de arabiska Gulfstaterna – som ska leda till att det byggs mycket energikrävande datacentraler, som drar fördel av dessa staters överflöd av pengar och billig energi – lägger ännu ett element till regionens övergripande betydelse för USA.

I det specifika fallet med Trump-administrationen leder, sist men inte minst, familjerna Trumps, Kushners och Witkos egenintressen i de arabiska Gulfstaterna, till att Washingtons intressen i MENA-regionen i allmänhet och Persiska viken i synnerhet har nått en historisk höjdpunkt, som har gjort att Donald Trump intervenerar mer militärt där än i någon annan del av världen.

Bashir Abu-Manneh: Trump tillhör en lång rad amerikanska presidenter som har använt militärt våld i Mellanöstern som en central del av USA:s strategi. Vad förklarar Trump-administrationens säregna aggression mot Iran?

Gilbert Achcar: Ända sedan den iranska revolutionen störtade shahen, som var en viktig regional amerikansk allierad, har Teheran varit en irriterande tagg i sidan på USA. Ändå har relationerna mellan de två länderna gått igenom olika faser: hur märkligt det än kan verka, har det funnits faser av samarbete mellan Washington och Teheran efter 1979. På 1980-talet stödde USA och Israel Irans krigsinsats mot Irak i det som kallades Iran-Contras-affären. Det låg i deras intresse att förlänga kriget mellan det som i deras ögon var två skurkstater som hotade deras intressen. Sedan stödde Iran den USA-ledda invasionen av Irak 2003 genom att dess irakiska ombud gick i maskopi med Washington.

Paradoxalt nog tog den amerikanska militären med sig dessa ombud och satte dem vid makten. Resultatet blev att Iran var det land som gynnades mest av invasionen, och till sist fick mer makt över Irak än USA – en orsak till att Irakkriget betraktades som ett fiasko i USA:s imperialistiska historia, i nivå med Vietnam.

Det kärnenergiavtal som Obama-administrationen slöt med Teheran 2015 hindrade inte Iran från att utvidga sitt regionala inflytande. Det hjälptes också fram av att de från och med 2013 ingrep i Syrien på Bashar al-Assads sida, och av huthiernas övertagande av norra Jemen 2014. Under denna regionala utvidgning utnyttjade Iran både ilska mot Israel och USA och shiasekteristisk lojalitet. Det var den främsta förebråelsen som Trump, Benjamin Netanyahu och de viktigaste Gulfmonarkierna riktade mot Barack Obama, som de alla klagar på eftersom han slöt ett kärnenergiavtal vid en tidpunkt då Teherans regionala maktutvidgning gick på högvarv, utan att tillräckligt försöka begränsa

denna utvidgning. Tvärtom förbättrade avtalet Irans ekonomiska ställning, och underlättade därmed dess regionala politik.

Om man betänker alla de orsaker som jag har nämnt, så inser man det starka motivet bakom Trump politik mot Iran. Genom sitt angrepp hoppades han få makt över landet, vilket kraftigt skulle ha ökat USA:s makt över Persiska viken såväl som över hela Mellanöstern.

Bashir Abu-Manneh: Det här kriget verkade som att Netanyahus dröm har blivit sann. Hade USA samma mål och syften som Israel, eller fanns det betydande skillnader?

Gilbert Achcar: Det fanns förvisso både gemensamma mål och skillnader. De gemensamma målen är uppenbara: både USA och Israel – inte bara Netanyahus regering utan hela den sionistiska makt-eliten – vill sätta stopp för Irans kärnenergiprogram. Israel betraktar det ett existentiellt hot, som riskerar dess status som den enda kärnvapenbestyckade staten i regionen. Washington ser Irans inte så hypotetiska framtida innehav av kärnvapen som ett väldigt avskräckande vapen, eftersom Teheran skulle kunna hota att kärnvapenbomba kringliggande arabiska oljefält och orsaka en katastrof för USA:s intressen och den globala ekonomin. Och både Washington och Israel har ett klart intresse av att minska Irans regionala inflytande.

Det finns även skillnader, även om de inte är så tydliga som de gemensamma målen. Mer allmänt har det knappast någonsin funnits en total överlappning mellan Israels och USA:s mål. Ta det första större israeliska krig som tjänade USA:s intressen: sexdagarskriget i juni 1967, under vilket Israel utdelade ett hårt slag mot de två arabiska stater som då stod i radikal motsättning till USA-imperialismen: Egypten under Gamal Abdel Nasser och Syrien under ledning av det arabnationalistiska Baathpartiets vänster. Israel utnyttjade den möjlighet som kriget 1967 gav för att fullborda övertagandet av hela det brittiska mandatet Palestina från Jordanfloden till Medelhavet, i huvudsak på bekostnad av den jordanska monarkin – en pålitlig amerikansk allierad som hade styrt över Västbanken efter att de hade annekterat den 1949. Det var verkligen inget som Washington önskade.

Under angreppet på Iran blev skillnaden mer synlig varje gång Netanyahu krävde en regimförändring och stödde ett återupprättande av monarkin under Reza Pahlavi, son till den 1979 avsatte shahen, medan Trump avfärdade Pahlavi precis som han avfärdade den venezuelanska högeroppositionella ledaren Maria Corina Machado, efter att han hade kidnappat Nicolás Maduro. Jämför Netanyahus ståndpunkt med Trumps öppna uttalande till CNN 6 mars: ”Det kommer att gå väldigt lätt. Det kommer att fungera som det gjorde i Venezuela. Vi har en underbar ledare där. Hon gör ett fantastiskt jobb”, sa han, och syftade på den sittande presidenten Delcy Rodríguez.

Trump sa också att han var öppen till att ha en religiös ledare i Iran. ”Tja, jag kan vara det, ja, jag menar, det beror på vem personen är. Jag har inget mot religiösa ledare. Jag har en hel del att göra med religiösa ledare, och de är fantastiska”, sa han. Och pressad på huruvida han kräver att det måste vara en demokratisk stat sa Trump till CNN: ”Nej, jag säger att det måste vara en ledare som kommer att vara rättvis och korrekt. Göra ett bra jobb. Behandla USA och Israel bra, och behandla de andra länderna i Mellanöstern [bra] – de är alla våra kollegor.”

Den avgörande frågan är, att medan Netanyahu och den sionistiska makteliten skulle se mycket positivt på att den iranska staten kollapsar – något som skulle passa deras långvariga projekt att splittra den regionala omgivningen – så vore ett sammanbrott och uppsplittring av den iranska staten, vars befolkning till nästan hälften består av etniska minoriteter, en katastrof för USA:s

regionala intressen. Det beror på att det skulle destabilisera regionen kraftigt, till att börja med Washingtons närmaste allierade. De stöder förvisso USA:s mål under angreppet på Iran, men lika säkert avvisar de Israels mål – för att inte tala om att de, diktaturstater som de är, bara kan bli förnärmade av Netanyahus hycklande förespråkande av ”demokrati” i Iran.

För att förstå det jag kallade Trumps ”gammal-nya imperialistiska doktrin”, måste man komma ihåg lärdomarna från Irak, som Trump noga iakttog. När Washington monterade ner den irakiska staten efter ockupationen av landet 2003 ledde det till ett kaos som gjorde det lättare för Iran att få makten över landets arabiska shiamajoritet. Det ledde också ett ett USA-fientligt uppror som spred sig bland arabiska sunnimuslimer, och senare förvandlades till Islamiska staten i Irak och Syrien [ISIS]. Slutsatsen blev, att USA istället för regimförändringar – som förespråkades av de nykonservativa som dominerade Försvarsdepartementet under George W Bushs första presidentperiod och stöddes av Donald Rumsfeld och Dick Cheney – skulle tvinga sin vilja på de befintliga regimerna som de såg ut, oavsett deras karaktär.

Man skulle kunna säga att USA har förändrats under Trumps andra presidentperiod, till en moderniserad version av 1800-talets ”kanonbåtsdiplomati”, då stormakter påtvingade sin vilja på svagare stater genom att hota att bomba dem, eller genom att faktiskt bomba dem om de visade sig vara motsträviga. De brydde sig inte om regeringarnas karaktär – bara den ohöljda viljan att brutalt påtvinga imperialistiska intressen på svagare länder.

Bashir Abu-Manneh: Många amerikanska motståndare till Irankriget förklarar det som ett exempel på hur Washington går Israels ärenden. Vad är din åsikt om alliansen mellan USA och Israel?

Gilbert Achcar: Tja, från det jag förklarade om skillnader mellan Washingtons och Israels intressen borde det stå klart att den israeliska svansen inte viftar på den amerikanska pitbullterriern. De två staterna har ett gemensamt intresse av att ge sig på Iran, precis som de för närvarande gör tillsammans, men de delar inte samma mål. Vad gäller Marco Rubios mycket kommenterade uttalande, ”Vi visste att det skulle bli en israelisk aktion, vi visste att det skulle utlösa ett angrepp mot amerikanska trupper, och vi visste att om vi inte gav oss på dem i förebyggande syfte innan de inledde de angreppen så skulle vi drabbas av högre förluster”, så har det i allmänhet misstolkats.

För att förstå detta uttalande måste man tänka på att en central del av den nya Trump-doktrinen om att ”förändra en regims beteende” istället för ”regimförändring” – som representanthusets talman Mike Johnson så passande uttryckte det när han kommenterade USA:s pirataktion i Venezuela – är att eliminering av regimledare anses vara ett hinder för beteendeförändringar. Eftersom det varken var möjligt eller till nytta att kidnappa Irans högsta ledare, Ali Khamenei, var det enda återstående alternativet att mörda honom, ett hantverk som Israel och Mossad, Israel motsvarighet till CIA, har blivit berömda specialister på. Således förlitade sig Washington på sin underordnade kollega för att utföra uppgiften. Från en undersökning som genomfördes av *Financial Times* vet vi att Israel hittade en särskilt gynnsam lucka den dag då de mördade honom.

När konservativa som John Mearsheimer, Stephen Walt och den flygel som representeras av Tucker Carson hävdar att den israeliska svansen viftar på den amerikanska pitbullterriern, så försöker de dölja den amerikanska imperialismens verklighet, och tillskriva sina misslyckanden till den israeliska lobbyn, om inte till och med till ”judarna”, som i fallet Carson.

Mearsheimer och Walts berömda bästsäljare från 2007 nämnde den klantiga amerikanska invasio-

nen av Irak, som om George W Bushs starkt oljedoftande administration, fullsmockad med medlemmar från Projektet för ett nytt amerikanskt århundrade som hade övat påtryckningar mot Bill Clinton för just den invasionen, behövde den israeliska lobbyn för att gripa den möjlighet som 11-septemberattackerna 2001 erbjöd och invadera Irak. Möjligheten kom vid en tidpunkt då Irak var helt utmattat efter 8 års krig med Iran, följt av ett 12 år långt tärande och kriminellt embargo, som USA hade drivit igenom. I själva verket skulle Israel definitivt ha föredragit att USA hade angripit Iran redan då. De var säkert förbittrade över det faktum att Washington tog med sig Teherans ombud hellre än deras stridsvagnar och installerade dem vid makten i Bagdad.

Washingtons ”speciella relation” till den sionistiska staten existerar på grund av att de betraktar den sistnämnda som en vakthund för USA:s regionala intressen – en mycket effektiv militär allierad som kan träda in när Washington av inhemska faktorer är förhindrade att intervenera, eller effektivt komplettera dem, som vi nu ser i deras gemensamma angrepp på Iran idag och även i angreppet i juni förra året. Oavsett vad USA ger Israel i militär hjälp är det småpengar jämfört med den enorma amerikanska militärbudgeten, och det är säkerligen en mycket värdefull investering jämfört med den marginella effekten om samma summa lades till Pentagons utgifter. Ibland kan ideologiska faktorer stärka Washingtons stöd till Israel, vilket var fallet med Joe Biden, som säkert var den mest genuina och lojala sionisten av alla amerikanska presidenter, och stolt över att vara det.